

cu „a fi real”. Întrebarea nouă acum, dacă experiența, identificată cu „a fi real”, poate fi punctul de plecare a unei filosofii hotărâte a găsi adevărul? Problema „*ce este real*” e una din cele mai esențiale și grele din filosofie. Cum să luăm în filosofie drept punct de plecare sigur o anumită realitate, garantată de experiență, dacă filosofia e obligată să asigure mai întâi noțiunea de realitate, ceea ce nu e cu puțință, dacă nu recurgem și la noțiunea de ideal sau nereal? Așadar, experiența e în adevăr temei filosofic, dacă ea nu e totuna cu „a fi real”, ci se ridică peste real, îmbrățișând realul *ca și nerealul* și pornind astfel de la datul ca atare, neatârnat de realitatea sau idealitatea lui. Experiența are două înțelesuri: cel tradițional-nominalist, potrivit căruia experiența e totuna cu real(individual), și cel nou potrivit căruia experiența stă dincolo de real și nereal, cuprinzându-le pe amândouă. Numai cel de al doilea înțeles e lipsit de prejudecăți și poate servi ca temei filosofic și ca justificare a matematicii. Atât definirea obiectului filosofic, cât și determinarea celui matematic, impun depășirea opoziției real și nereal și elimină asimilarea experienței cu realul.

Obiectele matematicii stau și ele dincolo de opoziția dintre realitate și nerealitate, însă prin aceasta ele nu constituie o sferă pur ideală, deasupra experienței, ci rămân în cadrul acesteia. Acum se explică de ce matematica se desprinde așa de ușor de realitate, avântându-se spre obiecte imaginare și explorând indefinit toate dimensiunile posibilului. E îndreptățit de aceea matematicianul F.Gonseth, a afirma că experiența nu e nici euclidiană, nici non-euclidiană, ci îngăduie după structura faptelor reale o interpretare fie după metrica euclidiană fie după cea non-euclidiană ca în teoria relativității (Einstein, Weyl).

Referințe bibliografice

1. Karl Popper, *Logica cercetării*, Editura Științifică și Pedagogică, București, 1983.
2. Bertrand Russell, *principiile matematicii*, Editura Polirom, Iași, 2004.
3. Habermas Jürgen, *Cunoaștere și comunicare*, Editura Politică, București, 1983.
4. Carnap Rudolf, *Formarea conceptelor fiziciste*, Editura Univers, București, 1996.

FILOSOFIA UNITĂȚII NAȚIONALE ÎN ACTIVITATEA ȘI CREAȚIA LUI MIHAIL KOGĂLNICEANU

Slabu Gheorghe,
dr. în filosofie, conf., UTM

În istorica ședință din 12 noiembrie 1957 a Divanului ad-hoc din Moldova, mare istoric, scriitor și patriot al neamului românesc, Mihail Kogălniceanu avea să declare cu bună credință „sunt răzeș vechi și băstinaș de pe Cogălnic”.

Dragostea lui față de baștină o destăinuie și în prefața *Letopisețelor Moldovei și Valahiei*, în care scria: *Tatăl meu a fost vornicul Ilie Kogălniceanu, muma mea a fost soția sa Catinca, născută Stavilă, familie românească din Basarabia; de pe tată și de pe mamă, din moși-strămoși, mă fălesc, dară, că sunt român moldovean și cu mândrie recunosc că familia mea nu a căutat niciodată originea sa în țări și în neamuri străine!*

Mihail Kogălniceanu vede lumina zilei la 6 septembrie 1817 la Iași. A început să învețe cartea mai întâi în casa părintească, având ca preparator un emigrant francez. În 1827 ia lecții împreună cu V.Alecsandri de la călugărul transilvănean Gherman Vida în casa părintească a viitorului poet, paralel urma învățătura la școala Trisfetite. Kogălniceanu își va îmbogăți cunoștințele în pensionul ex-ofițerului francez Victor Cuenim și la Institutul deschis de francezii Lincourt, Chefneux, Bagard în Moldova. În anul 1834 a fost trimis, împreună cu fii domnitorului M.Sturdza, la studii în Franța în colegiul din Leneville. Pentru a-i feri pe acești tineri de contagiunea ideilor revoluționare, foarte populare în Franța, domnitorul Sturdza a decis strămutarea lor la Berlin, însă străduința domnitorului a fost zădarnică. La Berlin M.Kogălniceanu a fost influențat de luptătorii pentru unitatea patriei germane, precum și de o serie de adepți ai ideilor reformatoare. Însuși Kogălniceanu mărturisea că cea mai puternică influență asupra lui a fost din partea lui Eduard Gans, hegelian și înflăcărat propagator al ideilor Revoluției Franceze.

Revenind în Moldova, Kogălniceanu pune umărul la pregătirea revoluției de la 1848, ferindu-se să nu fie descoperit de autorități, care ofereau pentru capu lui șapte sute de lei și un rang de boierie. În condițiile ilegalității M.Kogălniceanu a scris *Proiect de constituție pentru Moldova*, care inițial era intitulat *Proiect de constiuție pentru România Unită*, menit să înlăture feuda-

lismul și să triumfe o nouă societate mai dreaptă.

După eșecul mișcării revoluționare emigrează la Cernăuți, aflat sub ocupația austriacă, unde publică *Dorințele partidei Naționale în Moldova*, manifest programatic. În acest document se proclama autonomia Moldovei, reformele politico-juridice, social-culturale și economice, iar „cununa” lor era considerată UNIREA Moldovei cu Muntenia. În această provincie românească Kogălniceanu și camarazii săi, ospitalierii frați Hurmuzachi, V.Alecsandri, C.Negri, Al.I.Cuza au participat la publicarea ziarului „Bucovina”, având drept scop sprijinirea luptei de eliberare națională și socială a tuturor românilor aflați sub ocupația imperiilor habsburgice și țarist.

Mișcarea revoluționară pașoptistă din Principatele Române a pus pe tapet probleme social-economice și politice capitale, care necesitau rezolvare. Revoluționarii au ajuns la concluzia că cea mai importantă problemă politică românească e UNIREA, făurirea statului NAȚIONAL ROMÂN.

Mihail Kogălniceanu va îmbrățișa această idee alături de alți militanți de seamă: V.Alecsandri, Al.I.Cuza, C.Negri, V.Mălinescu, D.Bolintineanu, C.Boleac, devenind unul dintre cei mai înflă-

cărați luptători pentru Unirea Principatelor Române. Ideea UNIRII o va așeza la baza activității sale social-culturale și politice. Într-o scrisoare către C.Negri, Kogălniceanu scria: *Unirea și Unirea și numai Unirea va fi salvarea noastră, va fi fericirea patriei comune.* Or, chemarea lui Kogălniceanu este actuală și în zilele noastre. Spiritul lui Kogălniceanu îi cheamă pe politicienii basarabeni să-și facă din simțământul de UNIRE o RELIGIE. Iată ce spunea marele patriot: *Această religie politică, domnilor, nu o profesez de azi sau de ieri; cu 20 de ani mai înainte, în 1837, în istoria țărilor române, am pledat cauza Unirii. La 1840 am fondat DACIA LITERARĂ, menită de a pregăti unirea între deosebitele ramuri ale familiei române. La 1846, ca redactor al Dorințelor Partidei Naționale din Moldova... am înscris ca cea mai mare dorință, ca coroana marilor reforme: Unirea Principatelor.*

Eforturile politicianului și savantului Kogălniceanu au fost îndreptate în două direcții: pe tărâmul luptei naționale: (Unirii și Independenței românilor) și pe tărâmul vieții sociale (lichidării sclaviei țiganilor, suprimării privilegiilor, secularizării averilor mănăstirești și împrăștierea țăranilor). Prioritar pentru Kogălniceanu, ca și pentru întreaga partidă națională, a fost programul Unirii, fără de care nu se putea rezolva a doua sarcină.

În timpul exilului Kogălniceanu a studiat atent sistemul politic european și a înțeles că el este favorabil și românilor și trebuie de acționat cu fermitate pentru a înlăunța Unirea. El spera că războiul din Crimeea va contribui la reîntoarcerea de către Rusia a teritoriilor românești și va fa-

voriza unirea celor două principate: Moldova și Muntenia. Intuiția nu l-a trădat pe marele politician și savant. Nutrind o mare speranță că visul i se va împlini, intră în vâltoarea unei lupte lungi, grele și de o mare însemnătate istorică pentru Unire. În acest scop el înființează în octombrie 1855 ziarul *Steaua Dunării*, intitulat inițial „Unirea”. În primul număr Kogălniceanu arată că ziarul are drept scop promovarea „politicii seculare a românilor, politica națională”, care se rezumă în aceste cuvinte: „autonomia principatelor, unirea principatelor”. Articolele lui cu privire la Unire au avut un răsunet puternic în rândurile oamenilor progresiști și, mai ales, în sufletele celor tineri. Acest ziar a contribuit mult la organizarea și consolidarea Comitetelor unioniste în orașele și satele Moldovei. Bunul său prieten V.Alecsandri, entuziasmat, îi scria: *Dând viață jurnalului tău, ai făcut o faptă cu atât mai patriotică cu cât ai nimerit chiar epoca cea mai interesantă pentru patria noastră. Aceasta avea nevoie de un organ independent, care să-i apere drepturile cu căldură și cu știință... Eu unul mă aflu în mare nerăbdare de a sosi la Iași pentru ca să conlucrez cu redacția foarei tale...*

Kogălniceanu a devenit principalul organizator al curentului unionist din Moldova. Împreună cu alți militanți politici a dus o luptă deschisă împotriva guvernanților antiunioniști ca Balș și Vogoride care, cu ajutorul forțelor externe, pregăteau și înfăptuiau falsificarea voturilor celor ce sprijineau ideea Unirii. Kogălniceanu a jucat un rol deosebit în asigurarea victoriei unioniștilor la alegerile de deputați în Adunarea ad-hoc a Moldovei. În primul rînd, a atacat dispozițiile sultanului privind efectuarea alegerilor. El a demonstrat ca indicațiile sultanului sunt în contradicție cu prevederile art. 24 din Tratatul de la Paris. De asemenea, Kogălniceanu a cerut vot direct pentru micii proprietari, iar pentru clăcași-sufragi de gradul al II-lea.

Datorită intervenției împăratului Napoleon al III-lea, alegerile falsificate au fost anulate de marile puteri europene și în a doua ediție a lor victoria a revenit unioniștilor. Kogălniceanu a fost ales deputat de Dorohoi. El a reprezentat în această calitate orientarea unionistă democrată, apropiată de năzuințele maselor populare. El spunea: *Să ascultăm, fraților, inima poporului nostru; să ascultăm glasul și interesul nației noastre, care ne strigă neîncetat: Unire și Unire.*

Spre sfîrșitul anului 1858 Kogălniceanu a fost ales deputat de oraș în județul Putna. La 9 ianuarie 1859 are loc deschiderea solemnă a adunării electivă din Moldova. Momentele erau nu numai solemne, dar cu adevărat istorice și profund emoționante. Monitorul oficial a publicat lista celor 39 de persoane, între care și Kogălniceanu, care aveau dreptul să candideze la domnie. Însă Kogălniceanu nu și-a retras candidatura pe motivul consecvenței față de „dorințele țării”, iar țara dorea Unire și interesele personale nu putea fi puse mai presus. A renunțat la domnia Moldovei și *regele poeziei* Vasile Alecsandri.

Au fost desemnate și alte candidaturi: *Costache Negri și Lascăr Catargi*. Dar n-au trecut. Cea de a treia persoană a fost colonelul *Alexandru Ioan Cuza*, un vechi amic al lui M.Kogălniceanu și V.Alecsandri. În ziua de 17 ianuarie Alexandru Ioan Cuza fu ales domnitor cu unanimitate de voturi. După jurămîntul depus, Cuza-Vodă, este întâmpinat de Mihail Kogălniceanu, „privighetoarea Moldovei” – așa i se spunea acestui mare orator al românilor -, care îi adresează un emoțional discurs, după care toată lumea din tribune plîngea. La 24 ianuarie 1859, sub presiunea maselor populare din Muntenia, domnitorul Moldovei, Cuza-Vodă, este ales și domn al Țării Românești. Cu ocazia dublei alegeri Kogălniceanu scria că A.I.Cuza este bărbatul merit *a întemeiat în faptă și deplin Unirea ambelor țeri într-un singur stat: Statul României!*

După Unire, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, și mai tîrziu, M.Kogălniceanu va participa la nobila operă de edificare a statului român. El va guverna de cîteva ori statul (1860-1861, 1863-1865) și va ocupa posturi de ministru la ministerele de interne și externe. Kogălniceanu a fost inițiatorul și realizatorul unei serii de legi și reforme de o importanță deosebită: proiectul de

constituție, proiectul de lege a secularizării averilor mănăstirești, de al căror venit se foloseau grecii din Atos, Alexandria și alții, introduce învățământul primar obligatoriu și gratuit, înființează Universitatea din Iași, susține organizarea școlii de pictură și a Conservatorului de Muzică din Iași. Cununa activității politice și de stat a lui M.Kogălniceanu o constituie realizarea reformei agrare în noul stat Român.

Mihail Kogălniceanu a fost un democrat consecvent, care și-a consacrat viața prosperării patriei, ridicării nivelului material și cultural al poporului. Prin ideile sale democratice, prin activitatea sa multilaterală, savantul și politicianul Kogălniceanu rămâne o figură măreață, care poate servi drept exemplu demn de urmat.

ARGUMENTAREA INFORMALĂ ȘI SEMNIFICAȚIA EI ÎN ȘTIINȚELE SOCIO-UMANE

Vasile Guțu,
Doctor, conferențiar
Institutul de Stat de Relații Internaționale

În ultimii 50 de ani problemele legate de fenomenul argumentării se găsește în centrul atenției nu doar a logicienilor și epistemologilor, ci și al psihologilor, sociologilor, lingviștilor, juriștilor, politicienilor etc. Reprezentanții diferitor discipline interpretează diferit semnificația argumentării. Până în prezent nu s-a ajuns la un rezultat unanim acceptabil. Confruntările, efortul de a se ajunge la un acord continuă.

Abordarea logică a argumentării este cea mai utilizată și cea mai preferată. Argumentarea formală este cunoscută ca o înlanțuire de idei ce are ca scop stabilirea valorii de adevăr a unei teze care poate fi adevărată sau falsă. „Înlanțuirea dintre idei constituie substanța actelor umane de raționare identificate într-o multitudine de reforme și manifestări și supuse toate controlului intersubiectiv al corectitudinii. Indiferent cum s-a pus accentul în cercetarea teoretică a acestor înlanțuiri de idei ce fac obiectul raționării... argumentarea a fost privită în această perspectivă prin prisma normelor raționalității”. [1, 367]

Logica tradițională sau clasică și logica modernă sau matematică se dezvoltă în continuare, dar ele au limitele lor de utilizare. Logica clasică este și rămîne o analiză a raționamentului în act. Logica modernă se asociază cu un calcul matematic, care ar vrea să fie un model al operațiilor gîndirii, dar care de multe ori „trezește un scepticism destul de pronunțat în legătură cu raporturile sale cu gîndirea reală” [2,367]. Logica informală apare ca o reacție la construcțiile axiomatice și formalizare ale logicii moderne.